

در فعالیتهای قرآنی پیشرفت کودکم را چگونه ارزیابی کنم؟

مسعود تهرانی فرجاد

عضو هیئت تحریریه و کارشناس ارشد علوم ارتباطات

کلیدواژه‌ها: قرآن، انس، کودک، آموزش

یکی از دغدغه‌های والدین، به‌ویژه مادران کودکان پیش‌دبستان، ارزشیابی موفقیت کودکشان و به واسطه آن، ارزیابی فعالیتهای مربی او در مراکز پیش‌دبستانی است؛ تا آنجا که به مقایسه و حتی تحمیل خواسته‌هایشان در تعیین برنامه‌ها و اهداف مراکز می‌انجامد.

ما والدین حق داریم از وضعیت آموزشی و پرورشی فرزندانمان و میزان پیشرفت و موفقیت آن‌ها مطلع شویم و این دغدغه نه‌تنها ستودنی است بلکه از ویژگی‌های والدین متعهد است. این احساس مسئولیت در مسائل تربیتی و قرآنی اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا به خوبی می‌دانیم پیامدهای مثبت و منفی آن برای کودکمان ماندگار خواهد بود، اما مسئله این است که چگونه به این

ارزیابی و نظارت بپردازیم.

پاسخ این سؤال را می‌توان از جنبه‌های مختلف بررسی و مورد توجه قرار داد ولی در یک تقسیم‌بندی کلی از دو منظر می‌توان به پاسخ این پرسش پرداخت:

۱. آگاهی دقیق والدین از برنامه مطلوب قرآنی برای کودکان پیش‌دبستان؛
۲. چگونگی همراهی و نقش‌آفرینی والدین در فرایند فعالیتهای مربی و همچنین، ارزیابی میزان موفقیت مربی و کودک در اجرای این فعالیتهای سال‌هاست که فعالان قرآن در مراکز پیش‌دبستان به فعالیتهای متنوع آموزشی پرداخته‌اند اما آنچه در این رهگذر اهمیت دارد، فعالیتهای

مناسب و ماندگاری است که به علاقه و انس کودکان با قرآن منجر می‌شود. برنامه‌های قرآنی موفق و مؤثر در دوره پیش‌دبستان برنامه‌هایی هستند که با رویکرد انس با قرآن طرح‌ریزی می‌شوند. برنامه‌های قرآنی انس‌محور، به جای تأکید بر آموزش قرآن به **انس و علاقه همه کودکان** با قرآن اهتمام دارد. در این نوع برنامه‌ها و فعالیتهای قرآنی بر دو اصل مهم همواره تأکید می‌شود:

- اصل اول فعالیتهای قرآنی به آشنایی و علاقه‌مندی کودکان منجر شود؛
- اصل دوم در برنامه‌ها و فعالیتهای قرآنی همه کودکان احساس موفقیت کنند. هر چند تحقق این دو اصل تابع

سخن آخر

ارزیابی غیرمستقیم و مناسب ما پیامدهای بسیار مفید و ماندگاری بر رفتار و نگرش کودک نسبت به قرآن دارد. یکی از مهم‌ترین دستاوردها این است که ما والدین به نقش الگویی‌مان در برنامه‌آنس کودک با قرآن به‌طور عملی پرداخته‌ایم. به معنای دیگر، وقتی کودکمان می‌بیند که والدینش در خانه زمان و فرصت‌هایی را برای خواندن قرآن در نظر دارند و اتفاقاً در برخی مواقع بخش‌هایی از قرآن را می‌خوانند که او نیز بلد است، احساس بسیار خوبی خواهد داشت مثلاً، مادری که پس از نماز مغرب و عشا یا نماز ظهر و عصر قرآن را با احترام می‌بوسد

مشغول قرائت روزانه می‌شود و سوره‌ای را می‌خواند که کودکش هم قبلاً آموخته است یا پدری که پشت رحل قرآن می‌نشیند و سوره‌ای را می‌خواند که فرزندش هم بلد است. تمام این موارد نمونه‌هایی از ارزیابی غیرمستقیم و همچنین تجلی نقش الگویی والدین است.

امید است با انجام چنین رفتارهایی زمینه‌های تحقق توصیه‌های معصومین علیهم‌السلام مبنی بر اینکه «با خواندن قرآن خانه‌هایتان را نورانی کنید» را نیز فراهم آوریم.

همراهی و توجه را دارد، اما فراموش نکنیم در این نوع ارزیابی از کودک نمی‌خواهیم که هنگام خواندن قرآن روزانه لزوماً کنارمان بنشیند. بلکه او وقتی به قرائت ما گوش می‌دهد، به‌طور غیرمستقیم در جریان آن - که اتفاقاً شامل سوره‌ها و قسمت‌هایی است که او قبلاً توسط مربی آموخته است - مشارکت می‌نماید. معمولاً این نوع مشارکت با واکنش‌هایی مانند:

زمزمه کردن، هم‌خوانی یا خواندن بخش‌هایی از آموخته‌های خود همراه است.

• نحوه خواندن والدین باید با سبک و شیوه مربی هماهنگ باشد؛ از این‌رو لازم است ضمن کسب اطلاع از محتوای آموخته شده، از شیوه قرائت مربی که معمولاً باید ساده و آهنگین باشد، اطلاع دقیق داشته باشیم.

• یادمان باشد این نوع فعالیت با کودک به هیچ عنوان نباید منجر به دخالت در کار مربی شود. به عبارت دیگر، آنچه ما در واکنش‌های کودکان مشاهده می‌کنیم، تنها بخشی از پیامدهای تلاش و زحمات مربی سخت‌کوش و محبوب کودکمان است. از این‌رو، به هر میزان از مشارکت و همراهی کودک باید بازخورد مثبت دهیم، تا آنجا که او از این احساس خوشایند ما به مرور لذت موفقیت را حس کند.

• خوب و ضروری است بدانیم، در برنامه‌های انس‌محور بر حفظ برخی از سوره‌های کوتاه و ساده قرآن همراه با مفهومی کلی درباره آن سوره‌ها تأکید می‌شود. به‌طوری که به جای ترجمه آیه به آیه، یک یا چند مفهوم در ارتباط با آن سوره هم در قالب فعالیت‌های کودکانه (نه به شیوه مستقیم و سخنرانی) گفته می‌شود. مثلاً، در ارتباط با سوره عصر بر کارهای خوب و مصادیق آن تأکید می‌شود یا در سوره حمد، تشکر از خدا و کمک خواستن از او در کارها مورد تأکید قرار می‌گیرد.

• یادمان باشد که زمان قرائتمان با هدف ارزیابی کار کودک باید خیلی کوتاه و مختصر باشد، زمانی در حدود ۵ تا ۱۰ دقیقه.

انتخاب محتوا و روش‌های مناسب است، اما در این میان، نگرش والدین و مربیان نیز بسیار اهمیت دارد.

تأثیر چگونگی ارزیابی از کودکان بر میزان موفقیت آنان

ما والدین در تحقق انس کودکان با قرآن و احساس موفقیت آنان نقش بسیار مهمی داریم. وقتی تأکید بر «علاقه‌مند کردن همه کودکان» است، دیگر نباید بر «آموزش»، «مقایسه کردن»، «ارزشیابی‌های کمی و صرفاً آموزشی و کسب مهارت خاص» اصرار داشته باشیم، بلکه ضروری است به نگرش کودکمان نسبت به قرآن توجه کنیم؛ نگرشی که در این مقطع حساس و بنیادین تأثیر ماندگاری در رویکرد آینده کودکمان نسبت به قرآن خواهد گذاشت.

یکی از مسائلی که در نگرش کودکان تأثیر دارد، چگونگی ارزیابی موفقیت آن‌ها از سوی ما والدین است. اگر ما والدین در چگونگی ارزیابی کار کودکمان دقت کنیم، به تلاش مربی آنان نیز کمک کرده‌ایم. ارزیابی ما نباید مقایسه‌ای و اضطراب‌آور باشد.

از جمله اثربخش‌ترین نوع ارزشیابی از میزان موفقیت کودکان، بهره‌گیری از شیوه‌های غیرمستقیم است؛ به نحوی که نه تنها کودک احساس ارزیابی و آزمون نکند بلکه در فرایند ارزشیابی غیرمستقیم و نامحسوس مشارکت جدی و فعالی نیز داشته باشد. از جمله موقعیت‌ها و روش‌های این نوع ارزشیابی، فرصت‌هایی است که والدین به خواندن قرآن روزانه می‌پردازند و در هنگام قرآن خواندن، واکنش‌های کودک خود را زیر نظر می‌گیرند. در جریان خواندن قرآن روزانه با هدف ارزیابی میزان موفقیت کودک، به موارد زیر باید توجه شود:

• سوره‌ها و قسمتی از قرآن را بخوانیم که می‌دانیم کودکمان آن‌ها را از قبل آموخته است، در صورتی که تصور کودک این است که تصادفاً آنچه را والدین می‌خوانند، او نیز بلد است.

• برنامه قرائت قرآن روزانه ما برای کودک رفتاری عادی باشد.

• زمان قرائت در ساعات و زمان‌هایی باشد که به نظرمان کودک بهترین